

Baza noclegowa jako czynnik rozwoju turystyki w województwie warmińsko-mazurskim

Ewa Świstak, Beata Sawicka, Monika Świątkowska

Abstrakt. W pracy scharakteryzowano bazę noclegową województwa warmińsko-mazurskiego z punktu widzenia możliwości rozwoju turystyki w tym regionie Polski. Zaprezentowano wielkość i strukturę bazy noclegowej województwa w odniesieniu do zasobów ogólnopolskich. Przeanalizowano przystosowanie bazy noclegowej do funkcji regionu. Zwrócono także uwagę na obiekty noclegowe ważne dla rozwoju turystyki w regionie, a nie zawsze uwzględniane w statystykach GUS. Zasoby bazy noclegowej województwa warmińsko-mazurskiego należą do średnich w Polsce. Jej rozwój utrudnia zbyt mała liczba dróg oraz ograniczenia związane z tworzeniem infrastruktury na obszarach przyrodniczo cennych. Ponadto istniejąca baza noclegowa jest słabo wykorzystana, ze względu na sezonowy charakter ruchu turystycznego w regionie. Opracowana strategia do roku 2020 zakłada rozwój bazy noclegowej na potrzeby turystyki wodnej i gospodarstw agroturystycznych.

Słowa kluczowe: baza noclegowa, turystyka

Abstract. Accommodation as a factor of the tourism development in the Warmia and Mazury region. The paper characterizes accommodation facilities of Warmia and Mazury from the viewpoint possibilities for tourism development in this Polish region. It presents the size and structure of accommodation in comparison the country-wide resources, as well as analysis of the adaptation of accommodation to the function of the region. It also highlights the importance of accommodations for the development of tourism in the region, and not always taken into account in the statistics of the CSO. Resources of accommodation in Warmia and Mazury are medium within Poland. Its development was hindered by too few roads and restrictions on the creation of infrastructure in the areas of natural value. In addition, the existing accommodation is poorly utilized, due to the seasonal nature of tourism in the region. The development strategy up to 2020 involves the development of accommodation facilities for water tourism and farm tourism.

Key words: accommodation, tourism

Wstęp

Jeden z podstawowych elementów infrastruktury turystycznej umożliwiających korzystanie z walorów turystycznych odległych od stałego miejsca zamieszkania stanowi baza noclegowa. Jej charakter i struktura zależy od czynników środowiska przyrodniczego, socjalno-ekonomicznych i funkcjonalnych. Na zróżnicowanie bazy wpływa m.in. typ krajobrazu i warunki

klimatyczne, specyficzne cechy ruchu turystycznego na danym terenie oraz charakter poszczególnych miejscowości i ich rola w recepcji ruchu turystycznego (miejscowości wypoczynkowe, uzdrowiska). W połączeniu z innymi elementami zagospodarowania turystycznego baza noclegowa tworzy w różnych typach przestrzeni turystycznej miejsca, ośrodki i strefy, które stale lub sezonowo odwiedzane są przez turystów (Kruczek 2012).

Na bazę noclegową składa się ogół obiektów i miejsc noclegowych znajdujących się na określonym obszarze udostępnianych turystom sezonowo lub całorocznie (Świstak 2009). Bazę noclegową można klasyfikować według różnych kryteriów: czasu świadczenia usług, typu obiektów i urządzeń, położenia obiektów, obsługiwanych segmentów rynku, charakteru pomieszczeń noclegowych (Szostak 2006).

Rodzaje obiektów noclegowych znajdujące się na terenie Polski, podlegające kategoryzacji i/lub ewidencji, są definiowane w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych. Do obiektów tych należą: hotele, motele, pensjonaty, kempingi, domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe, schroniska oraz pola biwakowe (Ustawa...2010). Główny Urząd Statystyczny, poza obiektami wymienionymi w tej ustawie, wyróżnia także: inne obiekty hotelowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, zakłady uzdrowiskowe, hostele oraz pozostałe niesklasyfikowane (www.stat.gov.pl), do których zaliczane są m.in. gospody, zajazdy, karczmy, oberże, bungalowy, domy noclegowe, stacje wodne, baczki, stacje turystyczne, pokoje gościnne, kwatery agroturystyczne, itd.

Cel i zakres pracy

Celem pracy była charakterystyka bazy noclegowej województwa warmińsko-mazurskiego z punktu widzenia możliwości rozwoju turystyki w tym regionie Polski. Zakres pracy obejmował prezentację wielkości i struktury bazy noclegowej województwa w odniesieniu do zasobów ogólnopolskich, analizę jej przystosowania do funkcji regionu oraz umiejscowienie w strategii rozwoju turystyki województwa. Zwrócono także uwagę na te rodzaje obiektów noclegowych, które nie zostały wyszczególnione w bazie danych GUS, będącej podstawą niniejszej analizy, a są związane ze specyficznymi walorami naturalnymi regionu (akweny wodne i lasy) i ich wykorzystaniem turystycznym.

Materiał do analiz stanowiły dane statystyczne publikowane przez Główny Urząd Statystyczny, baza Lasów Państwowych oraz strategia rozwoju turystyki opracowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Wyniki analizy danych wtórnych

Województwo warmińsko-mazurskie zajmuje obszar 24,3 tys. km², co stanowi 7,7% terytorium kraju. Zamieszkuje je 1,45 mln mieszkańców (3,8% ludności Polski), z tego około 47% zatrudnionych pracuje w sektorze usług, w tym turystycznych i noclegowych. Ma ograniczoną dostępność komunikacyjną oraz najniższy spośród województw Polski wskaźnik dróg o twardej nawierzchni na 100 km² – 53,2 (średni dla kraju wynosił w 2012 roku – 89,7), co hamuje rozwój ruchu turystycznego i stopień wykorzystania bazy noclegowej w tym regionie (www.stat.gov.pl)

Dominującymi walorami i atrakcją turystyczną województwa są akweny wodne. Występuje w nim około 2,5 tys. naturalnych zbiorników wodnych o powierzchni powyżej jednego ha,

w tym największe jeziora: Śniardwy, Mamry, Jeziorak, Niegocin i Roś. Połączone są one wieloma ciekami spływającymi ku północy i południowi. Wody w województwie zajmują 7,0% powierzchni, co stanowi 18,2% ogólnej powierzchni wód w kraju. Szczególnym zainteresowaniem turystów, wpływającym na rozwój bazy noclegowej cieszą się sztucznie przekopane kanały (w tym najpiękniejszy Kanał Elbląski), łączące większość jezior w atrakcyjne szlaki wodne. Lasy zajmują 729,4 tys. ha, co stanowi 30,2% powierzchni województwa, największe kompleksy to: Puszcza Piska, Lasy Taborskie, Lasy Hawskie, Puszcza Borecka i Puszcza Romincka. Wśród około 1250 gatunków roślin dominują drzewa iglaste, które stanowią 80% drzewostanu (Strategia...2010).

Województwo warmińsko-mazurskie jest jednym z trzech w Polsce (po świętokrzyskim i małopolskim) o największym udziale, wynoszącym – 46,7% powierzchni prawnie chronionej o szczególnych walorach przyrodniczych w stosunku do powierzchni ogólnej. Wśród obszarów prawnie chronionych wyróżniane są: parki krajobrazowe, 67 obszarów chronionego krajobrazu, 2180 pomników przyrody oraz 102 rezerwy (Strategia...2010).

Baza noclegowa wykorzystywana w obsłudze ruchu turystycznego w Polsce jest nierównomiernie rozmieszczona (tab. 1). Jej rozmiary, struktura rodzajowa i przestrzenna wiąże się przede wszystkim z występowaniem i rangą walorów turystycznych oraz rodzajem i wielkością popytu.

Analiza terytorialnego rozmieszczenia obiektów zakwaterowania zbiorowego wskazuje na ich dużą koncentrację (łącznie około 70% ogółu bazy) na północy kraju (w pasie nadmorskim) oraz na południu kraju (góry i pogórze), a najmniejszą na obszarach nizinnych i pojeziernych. Szczególnie dużymi rozmiarami bazy noclegowej charakteryzują się województwa małopolskie, zachodniopomorskie, pomorskie i dolnośląskie, które w 2012 roku dysponowały łącznie ponad połową ogólnej liczby obiektów noclegowych.

Zasoby bazy noclegowej plasują województwo warmińsko-mazurskie pośrodku stawki wszystkich województw (tab. 1) – zajmuje ono 7 miejsce ze względu na liczbę obiektów noclegowych (5% krajowych zasobów), i 8 miejsce pod względem udostępnianych przez nie miejsc noclegowych (prawie 6% wszystkich miejsc noclegowych). Podobne (ok. 5%) udziały ma województwo warmińsko-mazurskie w krajowej hotelowej bazie noclegowej. Nieco inaczej wygląda pozycja województwa we wskaźnikach uwzględniających powierzchnię i zaludnienie (tab. 1). Niezbyt duża na tle innych województw liczba ludności powoduje, że województwo zajmuje drugie miejsce pod względem wielkości wskaźnika funkcji turystycznej, odnoszącego liczbę miejsc noclegowych do liczby mieszkańców. Natomiast stosunkowo duża powierzchnia województwa wpływa na niższą niż przeciętnie w Polsce gęstość bazy noclegowej (liczba obiektów noclegowych odniesiona do powierzchni regionu).

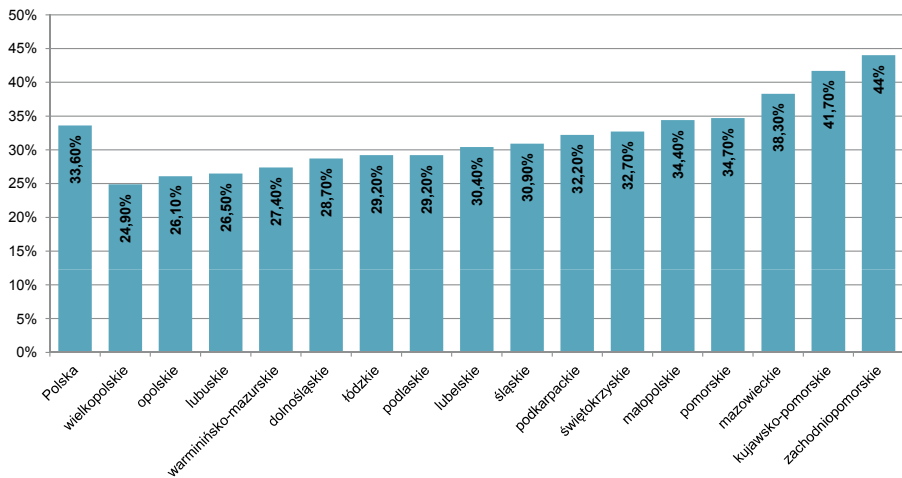
Mimo bogatych walorów naturalnych województwo nie należy do regionów najczęściej odwiedzanych przez turystów. W 2012 r. z obiektów noclegowych w tym województwie skorzystało niespełna milion turystów (ok. 4% wszystkich korzystających w Polsce), podczas gdy w sąsiednim województwie pomorskim prawie 1,7 miliona, a w małopolskim – ponad 3 miliony (Turystyka...2012). Sezonowy charakter pobytów wpływa na niski stopień wykorzystania bazy noclegowej – warmińsko-mazurskie w 2012 roku zajęło pod tym względem jedno z ostatnich miejsc wśród województw (ryc. 1).

Tab. 1. Baza noclegowa województwa warmińsko-mazurskiego na tle Polski. Źródło: opracowanie własne na podstawie Turystyka w 2012 r., GUS

Table 1. Accommodation of Warmia and Mazury voivodship against Poland. Source: own elaboration on the basis of Tourism in 2012, CSO

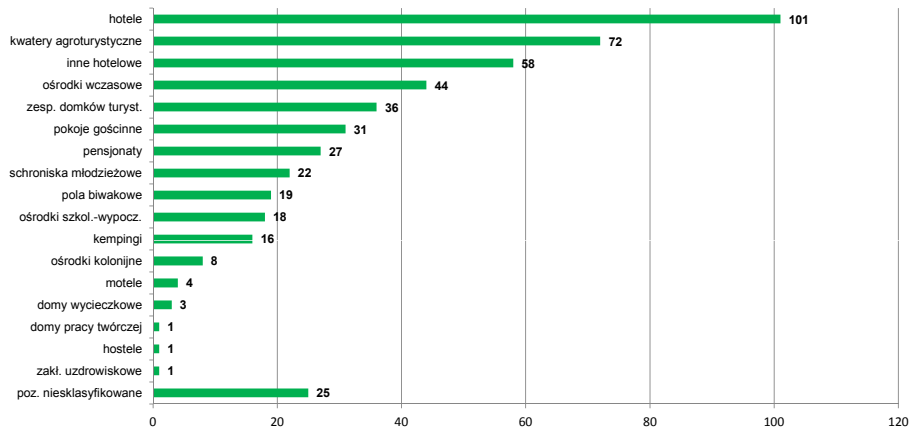
Wyszczególnienie	Udział % w polskiej bazie noclegowej				Wskaźniki	
	obiektów nocleg.	miejsce nocleg.	hoteli	miejsce nocleg. w hotelach	funkcje turystycznej	gęstości bazy noclegowej
Polska		1,8	2,2			
Dolnośląskie	10,0	8,7	10,8	11,3	2,0	3,0
Kujawsko-pomorskie	3,5	3,9	4,7	3,6	1,3	1,5
Lubelskie	3,5	2,9	3,5	2,4	0,9	0,8
Lubuskie	3,2	3,0	3,3	2,4	2,0	1,5
Łódzkie	3,9	3,4	5,1	5,0	0,9	1,3
Małopolskie	14,8	12,5	14,3	15,0	2,5	5,6
Mazowieckie	4,9	6,8	8,6	13,8	0,9	1,3
Opolskie	1,3	1,2	1,8	1,0	0,8	0,8
Podkarpackie	4,8	3,6	5,2	3,1	1,1	1,4
Podlaskie	2,6	1,8	1,4	1,6	1,0	0,6
Pomorskie	13,4	13,7	8,4	8,4	4,0	5,1
Śląskie	6,5	6,5	8,4	8,9	1,0	3,6
Świętokrzyskie	2,2	1,9	3,6	2,7	1,0	1,1
Warmińsko-mazurskie	5,1	5,8	5,0	5,4	2,7	1,6
Wielkopolskie	7,4	6,3	10,7	8,1	1,2	1,4
Zachodniopomorskie	12,9	17,8	5,2	7,3	7,0	5,2

Na bazę noclegową województwa warmińsko-mazurskiego składa się 487 obiektów noclegowych (ryc. 2) udostępniających łącznie 39437 miejsc noclegowych. Baza hotelowa świadcząca usługi o wyższym standardzie, reprezentowana jest przez 190 obiektów (39%), w tym: 101 hoteli (jeden pięciogwiazdkowy, 14 czterogwiazdkowych, 40 trzygwiazdkowych, 39 dwu- i jednogwiazdkowych), 58 obiektów określanych w statystykach GUS jako „inne hotelowe”, 27 pensjonatów i 4 motele.

Ryc. 1. Wykorzystanie miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych województwa warmińsko-mazurskiego. Źródło: opracowanie własne na podstawie Turystyka w 2012 r., GUS

Fig. 1. The use of beds in tourist accommodation of Warmia and Mazury voivodship Source: own elaboration on the basis of Tourism in 2012, CSO

Ryc. 2. Turystyczne obiekty noclegowe w województwie warmińsko-mazurskim. Źródło: opracowanie własne na podstawie Turystyka w 2012 r., GUS

Fig. 2. Tourist accommodation in the Warmia and Mazury voivodship Source: own elaboration on the basis of Tourism in 2012, CSO

Poszczególne rodzaje obiektów noclegowych, w zależności od przeznaczenia i standardu, spełniają różne funkcje, z których za najważniejsze na terenie należy uznać funkcję wypoczynkową oraz biznesową.

Funkcja wypoczynkowa realizowana jest głównie poprzez obsługę uczestników podróży wakacyjnych. Są one trwałym elementem stylu życia ludzi w krajach wysoko rozwiniętych; stwarzają możliwość zmiany środowiska, relaksu; zawierania nowych znajomości, ucieczki od samotności, a czasem są nawet elementem prestiżu (Górska-Warszewicz et al. 2011). Przeważająca część bazy noclegowej województwa warmińsko-mazurskiego jest dobrze przystosowana do obsługi turystyki wypoczynkowej, jednak ma ona charakter sezonowy. Województwo zajmuje drugie miejsce po pomorskim pod względem odsetka noclegów udzielonych w okresie wakacyjnym (43% wszystkich noclegów udzielono w lipcu i sierpniu) (Turystyka... 2012).

Wobec sezonowego charakteru ruchu turystycznego w regionie, obsługa klientów biznesowych stanowi szansę na lepsze wykorzystanie obiektów całorocznych. Funkcję biznesową bazy noclegowej turystyki spełniają przede wszystkim hotele, dysponujące zespołami wielofunkcyjnymi z salami wyposażonymi w najnowsze rozwiązania techniczne, ale także niekategoryzowane obiekty hotelowe, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe i część ośrodków czasowych. Zgodnie z aktualnymi trendami firmy chętnie wykorzystują regiony poza centrami dużych miast o dużych walorach turystycznych na organizację wyjazdów własnych pracowników w celach biznesowych, integracyjnych, motywacyjnych i wypoczynkowych. Wychodząc naprzeciw ich oczekiwaniom wiele ośrodków czasowych przystosowało własną ofertę także dla potrzeb gości biznesowych wyposażając obiekty w sale konferencyjne (Świstak, Owczarek 2012).

Charakter walorów naturalnych Warmii i Mazur oraz związany z nimi rodzaj wypoczynku determinuje rozwój specyficznej dla tego regionu bazy noclegowej nie zawsze uwzględnianej w statystykach GUS. Należą do nich stacje wodne, przystanie i mariny – obiekty lądowe położone nad wodą, w atrakcyjnych miejscach, wyposażone w pomieszczenia noclegowe, gastronomiczne oraz świadczące inne usługi. Ich główną rolą jest pełnienie roli punktu etapowego dla turystów uprawiających turystykę wodną, zwłaszcza żeglarstwo i kajakarstwo (Czerny 2006). Buduje się je w osłoniętych miejscach na brzegach jezior, zalewów, rzek, kanałów, wysp. Najczęściej teren przyległy do zbiornika wodnego, zajęty przez urządzenia stancji czy mariny ma powierzchnię 0,5–1,5 ha (Czajewski 1996). Najpopularniejszym polskim szlakiem kajakowym, przy którym funkcjonują stancje na terenie województwa warmińsko-mazurskiego są spływy po rzece Krutyni.

Większym odpowiednikiem stancji jest przystań, czyli miejsce przystosowane do przybijania, cumowania i postoju jachtów i innych niewielkich jednostek pływających. Przystanie wyposażone są w pomosty stałe lub pływające, umożliwiające bezpieczne dobijanie jednostek. Przyjmuje się, iż przystań może pomieścić do 50 jednostek pływających. Marina jest to port jachtowy z zabudową mieszkalną i usługową, w skład której wchodzi hotele, kluby, restauracje, bary, sklepy, centra rekreacyjne służący również stałym mieszkańcom miejscowości. Marina może pomieścić od 50 do 200 jednostek pływających (Skóra, Czerny 2007).

Stancje, przystanie i mariny funkcjonują głównie w okresie letnim. Corocznie rozpoczynają działalność 1 maja (lub 1 czerwca) i są otwarte dla turystów do końca września lub października (Sawicka 2008).

Usługi noclegowe są świadczone zarówno przez mariny przystanie, jak i stancje wodne ale ich standard jest bardzo różnorodny. Mariny oferują usługi hotelarskie o najwyższym standardzie, na ich terenie są budowane hotele o podwyższonym standardzie lub luksusowe oraz pensjonaty z pokojami jedno- i dwuosobowymi oraz z apartamentami. Przykładem dobrze zorganizowanej mariny są Mikołajki, oferujące turystom, oprócz usług typowo żeglarskich i gastro-

nomicznych (w trzech restauracjach, dwóch tawernach i barze), usługi noclegowe w 32 apartamentach portowych z aneksami kuchennymi.

Przystanie i stacje wodne najczęściej świadczą usługi noclegowe o standardzie zbliżonym do ośrodków wczasowych (małe pokoje z łazienkami, stołówka lub restauracja w obiekcie) lub schronisk (zbiorowe sale noclegowe, sanitariaty na korytarzach, miejsca do przygotowywania posiłków) (www.pttk.pl).

Gestorem części obiektów noclegowych województwa warmińsko-mazurskiego są Lasy Państwowe, oferujące miejsca noclegowe w takich obiektach, jak ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, kwatery myśliwskie, pokoje gościnne czy miejsca biwakowania. Z informacji dostępnych na stronie internetowej „Leśnego Przewodnika Turystycznego” wynika, że w Polsce jest 548 tego typu obiektów, z czego 116 (18%) znajduje się na terenie Warmii i Mazur (www.czaswlas.pl).

Podsumowanie

Mimo różnorodnych walorów przyrodniczych a także walorów antropogenicznych sprzyjających aktywnemu wypoczynkowi, zasoby bazy noclegowej województwa warmińsko-mazurskiego można określić, jako niewystarczające. Dominują hotele (w tym tylko jeden luksusowy, pięciogwiazdkowy), kwatery agroturystyczne oraz ośrodki wczasowe, natomiast zbyt mało jest obiektów typu: pensjonaty i motele oraz miejsc noclegowych dla amatorów turystyki wodnej. Czynnikiem utrudniającymi rozwój bazy noclegowej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego są: nie najlepsza dostępność komunikacyjna oraz ograniczenia związane z tworzeniem infrastruktury na obszarach przyrodniczo cennych.

Współczesny rynek stawia przed właścicielami już istniejących obiektów noclegowych szereg wyzwań, do których należy m.in. konieczność podejmowania działań, mających na celu wyróżnienie się na tle konkurencji, poszerzenie oferty usługowej lub adresowanie jej do szerszego grona chętnych (w tym np. cudzoziemców czy osób starszych) oraz przede wszystkim wydłużenie okresu recepcyjnego, z typowego dla regionu czerwiec-wrzesień na okres maj-październik. Warto też pokusić się o zdobycie klientów w okresie zimowym (np. w terminach ferii szkolnych), czemu mogą sprostać tylko wybrane obiekty całoroczne, w tym hotele i gospodarstwa agroturystyczne. Wymaga to podjęcia szeregu działań, których efektem będzie przyciągnięcie uwagi potencjalnych klientów, zachęcenie ich do skorzystania z oferty obiektu noclegowego, która musi być atrakcyjna cenowo, aby móc konkurować z innymi regionami kraju, a po skorzystaniu z niej, przekazanie informacji o jej zaletach innym konsumentom.

Można promować usługi noclegowe na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, jako sprzyjające wypoczynkowi po niewygórowanych cenach, w czystym, nieskażonym środowisku oraz w rodzinnej atmosferze, w obiektach, w których klient traktowany jest jak prywatny gość, a obsługa stara się spełniać jego oczekiwania.

W ramach opracowanej dla województwa warmińsko-mazurskiego strategii rozwoju turystyki do roku 2020 podkreśla się konieczność rozwoju w najbliższych latach bazy noclegowej dla amatorów turystyki żeglarskiej i kajakowej (stanie, marin i przystanie), dla turystyki wypoczynkowej (tu główną rolę powinny odegrać gospodarstwa agroturystyczne) oraz dla turystyki biznesowej (hoteli, ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych). (Strategia...2010).

Literatura

- Czajewski J. 1996. Encyklopedia Żeglarstwa. PWN, Warszawa: 188.
- Czerny M. 2006. Program Polskie Szlaki Wodne – Polish Waterways. PTTK, Warszawa, ktz.pttk.pl/ctw/polishwaterways.htm.
- Górska-Warsewicz H., Sawicka B., Świątkowska M., Świstak E., Tul-Krzyszczuk A. 2011. Specyfika świadczenia usług hotelarskich na terenach niezurbanizowanych, W: Ozimek I. (red.). Turystyka na terenach niezurbanizowanych. Wyd. SGGW, Warszawa: 169-187.
- Kruczek Z., Wolak G. 2012. Baza noclegowa w turystyce. W: Kruczek Z. (red.). Obsługa ruchu turystycznego, Wyd. Proksenia, Kraków: 73-112.
- Mikuta B., Sawicka B., Świątkowska M. 2007. Usługi hotelarsko-turystyczne, Wyd. Format AB, Warszawa.
- Sawicka B. 2008. Stanice wodne. W: W Sawicka B. (red.). Organizacja pracy w hotelarstwie. Wyd. Format-AB, Warszawa: 149-152.
- Skóra W., Czerny M. 2007. Założenia do projektowania marin i stanic kajakowych. Seria „Polskie szlaki wodne”, www.pyawodniacy.pl.
- Strategia rozwoju turystyki województwa warmińsko-mazurskiego. 2010. Urząd Marszałkowski, Olsztyn, www.wrota.warmia.mazury.pl.
- Szostak D. 2006. Obsługa turysty w obiektach bazy noclegowej i żywnieniowej. W: W Meyer B. (red.). Obsługa ruchu turystycznego. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa: 165-180.
- Świstak E. 2009. Przedsiębiorstwo hotelarskie – wiadomości ogólne. W: W Funkcjonowanie przedsiębiorstwa hotelarskiego, Wyd. SGGW, Warszawa: 11-20.
- Świstak E., Owczarek K. 2012. Przystosowanie obiektów hotelarskich do potrzeb turystyki biznesowej na wybranych przykładach. W: W Iwan B., Kacprzak M. (red.), Turystyka biznesowa: 245-269.
- Turystyka w 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych. Tekst jedn.: Dz.U. z 2010 Nr 106, poz. 672 z późn. zm.
- www.czaswlas.pl
- www.pttk.pl
- www.stat.gov.pl

Ewa Świstak, Beata Sawicka, Monika Świątkowska

Katedra Organizacji i Ekonomiki Konsumpcji, SGGW w Warszawie
ewa_swistak@sggw.pl, beata_sawicka@sggw.pl, monika_swiatkowska@sggw.pl